

اعلامیه جهانی حقوق بشر

مصوب ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸ میلادی (مطابق با ۱۳۲۷/۹/۱۹ شمسی)

مجمع عمومی سازمان ملل متحد^۱

مقدمه

از آنجا که شناسایی کرامت ذاتی کلیه اعضای خانواده بشری و حقوق برابر و لاینفک آنان اساس آزادی، عدالت و صلح را در جهان تشکیل می‌دهد؛
از آنجا که بی توجهی و بی احترامی به حقوق بشر منتهی به اعمال وحشیانه‌ای گردیده که وجدان بشریت را به عصیان واداشته است؛ و از آنجا که متعالی‌ترین آرزوی عامه مردم ظهور دنیایی است که در آن افراد بشر، از آزادی بیان و عقیده برخوردار بوده و از ترس و فقر، فارغ باشند؛
از آنجا که لازمه پیشگیری توسل بشر به قیام علیه ظلم و استبداد به عنوان آخرین علاج، حمایت از حقوق بشر از طریق حکومت قانون است؛
از آنجا که ترویج برقراری روابط دوستانه بین ملت‌ها ضروری است؛
از آنجا که مردم ملل متحد ایمان خود به حقوق بنیادین بشر، مقام و ارزش فرد انسانی و تساوی حقوق مرد و زن را مجدداً در منشور اعلام کرده اند و مصمم شده اند تا به پیشرفت اجتماعی و ارتقای استانداردهای زندگی بهتر در محیطی با آزادی وسیع تر کمک کنند؛
از آنجا که دولتهای عضو متعهد شدند تا در جهت اشاعه احترام جهانی به، و رعایت حقوق بشر و آزادیهای بنیادین، با سازمان ملل متحد همکاری نمایند؛

¹ - Universal Declaration of Human Rights, G.A.Res.217 A(III), UN DOC. A/810, 71(1984).

و از آنجا که رسیدن به حسن تفاهم و درک مشترک نسبت به این حقوق و آزادیها، برای تحقق کامل این تعهد، کمال اهمیت را دارد؛

مجمع عمومی، این اعلامیه جهانی حقوق بشر را آرمان مشترک تمام مردم و ملل اعلام می کند تا جمیع افراد و همه ارکان اجتماع، این اعلامیه را پیوسته در ذهن داشته داشته و از طریق تعلیم و تربیت، در جهت اشاعه احترام به این حقوق و آزادیها مجاهدت نموده و با تدابیر تدریجی ملی و بین المللی، شناسایی و اجرای موثر و جهانی آنها را، هم در میان مردم دول عضو و هم در میان مردم سرزمینهایی که تحت صلاحیتشان هستند، تضمین نمایند.

ماده ۱

تمام انسانها بشر آزاد به دنیا آمده و در کرامت و حقوق با هم برابرند. همه دارای عقل و وجدان می باشند و باید نسبت به یکدیگر با روح برادری رفتار کنند.

ماده ۲

هرکس حق دارد بدون هیچ گونه تمایز، مخصوصاً از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، عقیده سیاسی یا هر عقیده دیگر، اصلیت ملی یا اجتماعی، ثروت، وضعیت ولادت یا هر وضعیت دیگر، از تمام حقوق و کلیه آزادیهای مصرحه در اعلامیه حاضر بهره مند گردد.

به علاوه هیچ گونه تمایزی نباید بر پایه وضعیت سیاسی، صلاحیتی یا بین المللی کشور یا سرزمینی که شخص به آن تعلق دارد؛ اعمال گردد خواه این کشور [یا سرزمین] تحت قیمومت، غیرخودمختار و یا مبتلا به دیگر اشکال محدودیت حاکمیت باشد.

ماده ۳

هرکس حق حیات، آزادی و امنیت شخصی دارد.

ماده ۴

احدی را نباید در بردگی و بندگی نگاه داشت؛ برده داری و تجارت بردگان به هر شکلی که باشد باید ممنوع گردد.

ماده ۵

احدی را نباید تحت شکنجه یا مجازات یا رفتار ظالمانه، غیر انسانی و تحقیرآمیز قرار داد.

ماده ۶

هر کس حق دارد که همه جا به عنوان یک انسان در مقابل قانون شناخته شود.

ماده ۷

همه در برابر قانون مساوی‌اند و حق دارند بدون تبعیض و بالاسویه از حمایت قانون برخوردار شوند. همه حق دارند در مقابل هر تبعیضی، که ناقض اعلامیه حاضر باشد و نیز هر تحریکی که در جهت چنین تبعیضی باشد، از حمایت بالاسویه قانون بهره‌مند شوند.

ماده ۸

هر کس در قبال نقض حق بنیادینی که به موجب قانون اساسی و یا قوانین [عادی] به وی اعطا شده، از طریق مراجعه به محاکم صالحه داخلی حق به دادخواهی موثر دارد.

ماده ۹

احدی را نباید خودسرانه توقیف، حبس و یا تبعید نمود.

ماده ۱۰

هر کس در کمال مساوات حق دارد تا در یک دادرسی منصفانه و علنی توسط یک دادگاه مستقل و بی طرف درخصوص حقوق، تکالیف و یا هر گونه اتهام کیفری متسبب به وی اتخاذ تصمیم شود.

ماده ۱۱

۱- هر کس که به ارتکاب جرم کیفری متهم شده باشد حق دارد تا بی گناه فرض شود مگر آنکه در جریان رسیدگی در یک دادگاه عمومی که در آن کلیه تضمینات لازم برای دفاع فراهم آمده، تقصیر وی قانوناً اثبات شود.

۲- هیچ کس نباید به واسطه فعل یا ترک فعلی که در موقع ارتکاب، به موجب قانون داخلی یا بین‌المللی، جرم نبوده، مقصر شناخته شود. همچنین، هیچ مجازاتی شدیدتر از آنچه در موقع ارتکاب جرم بدان تعلق می‌گرفت اعمال نخواهد شد.

ماده ۱۲

حریم خصوصی، خانواده، خانه یا مکاتبات احدی نباید مورد مداخلات خودسرانه واقع شود. همچنین شرافت و حیثیت کسی نیز نباید مورد تعرض قرار گیرد. هر کس حق دارد در مقابل این گونه مداخلات و تعرضات مورد حمایت قانون قرار گیرد.

ماده ۱۳

۱- هر کس حق دارد در قلمرو هر کشوری آزادانه عبور و مرور کند و محل اقامت خود را انتخاب نماید.

۲- هر کس حق دارد هر کشوری و از جمله کشور خود را ترک کند یا به کشور خود بازگردد.

ماده ۱۴

۱- هر کس حق دارد در قبال آزار و اذیت از کشورهای دیگر تقاضای پناهندگی نموده و پناهنده شود.

۲- در مواردی که تعقیب، واقعاً براساس ارتکاب جرایم غیرسیاسی یا رفتارهایی مخالف با اصول و مقاصد ملل متحد به جریان افتاده است، نمی‌توان از این حق استفاده نمود.

ماده ۱۵

۱- هر کس حق دارد دارای تابعیت باشد.

۲- احدی را نباید خودسرانه از تابعیت خود یا از حق تغییر تابعیت محروم کرد.

ماده ۱۶

- ۱- هر زن و مرد بالغی حق دارد بدون هیچ گونه محدودیت از نظر نژاد، تابعیت و مذهب مبادرت به ازدواج نماید و تشکیل خانواده دهد. زن و شوهر در زمان ازدواج، در طول مدت زناشویی و هنگام انحلال آن از حقوق برابری برخوردار هستند.
- ۲- نکاح تنها باید با رضایت کامل و آزادانه زوجین منعقد شود.
- ۳- خانواده رکن طبیعی و اساسی اجتماع است و حق دارد از حمایت جامعه و دولت بهره‌مند شود.

ماده ۱۷

- ۱- هر کس، منفرداً و یا به طور اشتراکی، حق به مالکیت شخصی دارد.
- ۲- احدی را نمی‌توان خودسرانه از حق مالکیت خود محروم نمود.

ماده ۱۸

هرکس حق دارد از آزادی فکر، وجدان و مذهب بهره‌مند شود. این حق، آزادی تغییر مذهب یا عقیده و آزادی - خواه به طور انفرادی و خواه به طور جمعی و یا به طور علنی یا خصوصی - ابراز مذهب یا عقیده در تعلیمات، مناسک، عبادات و رسوم را شامل می‌شود.

ماده ۱۹

هر کس حق آزادی عقیده و بیان دارد. این حق شامل آزادی داشتن اعتقاد بدون دخالت دیگران است و شخص برای ابراز عقیده خود می‌تواند، در ورای محدودیتهای ارضی و مرزی، به جستجو، دریافت و انتقال اطلاعات و عقاید از طریق هر رسانه‌ای اقدام نماید.

ماده ۲۰

- ۱- هرکس حق دارد آزادانه به تشکیل مجامع و انجمنهای مسالمت‌آمیز مبادرت ورزد.
- ۲- هیچ کس را نمی‌توان مجبور به شرکت در اجتماعی کرد.

ماده ۲۱

- ۱- هرکس حق دارد در اداره امور عمومی کشور خود، خواه مستقیماً خواه به واسطه نمایندگان که آزادانه انتخاب شده باشند، شرکت جوید.

- ۲- هرکس حق دسترسی برابر به مشاغل عمومی کشور خود را دارد.
- ۳- اساس و منشأ قدرت حکومت اراده مردم است. این اراده باید به وسیله انتخابات حقیقی و ادواری تحقق یابد. انتخابات باید با حق رای عمومی با رعایت مساوات و با رأی مخفی یا طریقه‌ای نظیر آن انجام گیرد به نحوی که آزادی رأی را تأمین نماید.

ماده ۲۲

هرکس به عنوان عضو اجتماع دارای حق برخورداری از امنیت اجتماعی است و حق دارد از طریق تلاش ملی و همکاری بین‌المللی و مطابق تشکیلات و منابع هر کشور، حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود، که برای کرامت و رشد آزادانه شخصیت انسان ضروری است را محقق نماید.

ماده ۲۳

- ۱- هرکس حق دارد کار کند، کار خود را آزادانه انتخاب نماید و شرایط منصفانه و رضایتبخشی را برای کار خود مطالبه نماید و در مقابل بیکاری حمایت شود.
- ۲- همه حق دارند بدون هیچ تبعیضی، در مقابل کار مساوی، اجرت مساوی دریافت دارند.
- ۳- هرکس در قبال کاری که می‌کند مستحق دریافت اجرت منصفانه و مطلوب است به نحوی که کرامت انسانی را برای زندگی سزاوار وی و خانواده‌اش تضمین نماید؛ و اجرت وی همچنین می‌بایست عندالزوم، از طریق دیگر ابزارهای حمایت اجتماعی، تکمیل گردد.
- ۴- هرکس حق دارد برای دفاع از منافع خود با دیگران اتحادیه تشکیل دهد و به اتحادیه‌ها بپیوندد.

ماده ۲۴

هرکس حق استراحت و فراغت و تفریح دارد، از جمله از حق محدودیت متعارف ساعات کار و تعطیلات ادواری با اخذ حقوق برخورداری است.

ماده ۲۵

۱- هرکس حق دارد از یک استاندارد زندگی که برای سلامت و رفاه خود و خانواده‌اش از حیث خوراک، پوشاک، مسکن و مراقبت‌های درمانی و خدمات لازم اجتماعی مناسب باشد بهره‌مند گردد همچنین حق دارد که در مواقع بیکاری، بیماری، ناتوانی، بیوگی، پیری یا در تمام موارد دیگری که نبود وسیله امرار معاش از اختیار فرد خارج باشد، از تامین اجتماعی برخوردار شود.

۲- مادران و کودکان حق دارند از کمک‌ها و مراقبت‌های مخصوص بهره‌مند شوند. همه کودکان، خواه بر اثر ازدواج یا به طور طبیعی به دنیا آمده باشند، باید از حمایت اجتماعی یکسان برخوردار شوند.

ماده ۲۶

۱- هرکس حق به آموزش دارد. آموزش باید حداقل در سطح ابتدایی و مقدماتی مجانی باشد. آموزش ابتدایی اجباری است. آموزش فنی و حرفه‌ای باید در دسترس عموم قرار گیرد و آموزش عالی باید به طور مساوی کامل، براساس لیاقت و شایستگی، در دسترس همگان قرار گیرد.

۲- آموزش باید به سمت رشد کامل شخصیت انسانی و تقویت احترام به حقوق و آزادی‌های بشر هدایت شود. آموزش باید حسن تفاهم، بردباری، تساهل و دوستی میان تمام ملل، گروه‌های نژادی یا مذهبی را ترویج نماید و نیز موجب پیشبرد فعالیت‌های ملل متحد در راه حفظ صلح گردد.

۳- پدر و مادر در انتخاب نوع آموزش و پرورش فرزندان خود نسبت به دیگران اولویت دارند.

ماده ۲۷

۱- هر کس حق دارد آزادانه در زندگی فرهنگی اجتماع شرکت کند، از فنون و هنرها بهره‌مند گردد و در پیشرفت علمی و فواید آن سهیم باشد.

۲- هر کس حق دارد در جهت حفظ منافع معنوی و مادی حاصل از خلق آثار علمی، ادبی یا هنری خود مورد حمایت قرار گیرد.

ماده ۲۸

هر کس حق دارد استقرار نظم را بخواهد که، از لحاظ اجتماعی و بین‌المللی، امکان تحقق کامل حقوق و آزادیهای مصرحه در این اعلامیه را فراهم آورد.

ماده ۲۹

۱- هر کس در مقابل آن جامعه‌ای وظیفه دارد که رشد آزاد و کامل شخصیت او را میسر سازد.

۲- هر کس در اجرای حقوق و استفاده از آزادیهای خود فقط تابع محدودیتهایی خواهد بود که، به موجب قانون، و منحصر به منظور شناسایی و مراعات حقوق و آزادیهای دیگران و برای مقتضیات صحیح اخلاقی، نظم عمومی و رفاه همگانی یک جامعه دموکراتیک وضع گردیده باشد.

۳- این حقوق و آزادیها در هیچ موردی نمی توانند بر خلاف مقاصد و اصول ملل متحد به مورد اجرا گذارده شود.

ماده ۳۰

هیچ یک از مقررات اعلامیه حاضر نباید طوری تفسیر شود که متضمن حقی برای دولتی یا جمعیتی یا فردی باشد که به موجب آن بتواند هر یک از حقوق و آزادیهای مندرج در این اعلامیه را از بین ببرد یا در آن راه فعالیتی بنماید.